

HAMSUN-NYTT

Hamsun-Selskapets informasjonsblad 4/2023

Bøker – en to tre ti tredive. De var kommet en hver jul, romaner, tredive bind – den samme roman. De læste dem vel kapteinen og fruen, de visste hver gang hvad de skulde finde hos hjemmenes diktere, det stod så meget om hvorledes alt blev godt igjen.

(En Vandrør spiller med Sordin, 1909)

Sult i tekstkritisk og kommentert utgave på norsk

Det norske språk- og litteraturselskap (bokselskap.no) har nå lagt ut en e-bokversjon der man kan få forklart og kommentert mange detaljer knyttet til *Sult*. Innledningen til den tekstkritiske utgaven er skrevet av litteraturprofessorene Ståle Dingstad og Frode Lerum Boasson. De forklarer ulike sider ved mottakelsen av *Sult*, hvordan verket har blitt behandlet gjennom historien, dets forskningshistorie og hva som er viktige variasjoner mellom de ulike utgavene som har utkommet oppigjennom. Underveis i selve Hamsuns romantekst er det ordforklaringer, realkommentarer og annet snadder for Hamsun-interesserte. Ifølge Boasson er den norske tekstkritiske versjonen mer dyptpløyende enn den danske versjonen som kom i mars 2023. Du kan lese den nye norske utgaven gratis og digitalt her: <https://www.bokselskap.no/boker/sult/tittelside>

Hayashi: en japansk Hamsun?

Samlaget starta for nokre få år sidan utgjevinga av ein bokserie dei kallar «SKALD klassikarar». Dei handplukkar «velligra» verk frå heile verda og set dei om til nynorsk. I 2021 kom *Lausgjengar. Notat frå eit ustadig liv* (1931) av Fumiko Hayashoi. Romanen skildrar det turbulente livet til ei ung kvinne i Japan på 1920-talet. Ho lengtar etter alt: mat, ein stad å bu, kjærleik, meininga med livet. Boka

blei i si tid sett på som djerv fordi ho tar for seg undersida av det japanske samfunnet, i kontrast til datidas populærlitteratur om ulukkeleg kjærleik blant kvinner i øvre samfunnslag. Samlaget skriv at Hayashi var inspirert av m.a. Hamsuns *Sult*, og at ho tok utgangspunkt i eige liv, rått og upolert, men at ho òg nyttar humor og poesi. Boka vart ein suksess og er i dag eit av dei mest lesne verka i Japans litterære kanon.

Hamsun er faktisk nemnt med namn i romanen:

- Og kva driv du med? Kvar skal du? Adresse? Alder? Foreldre?

Den skitne mannen står ved puta mi og vætar ein blyant med tunga.

- Kjende du den kvinna?

- Eg trefte ho for tre minutt sidan.

Ikkje eingong Knut Hamsun ville vel ha vorte utsett for noko slikt! Så snart konstabelen har gått, stikk eg handa under puta. Berre 60 sen att.

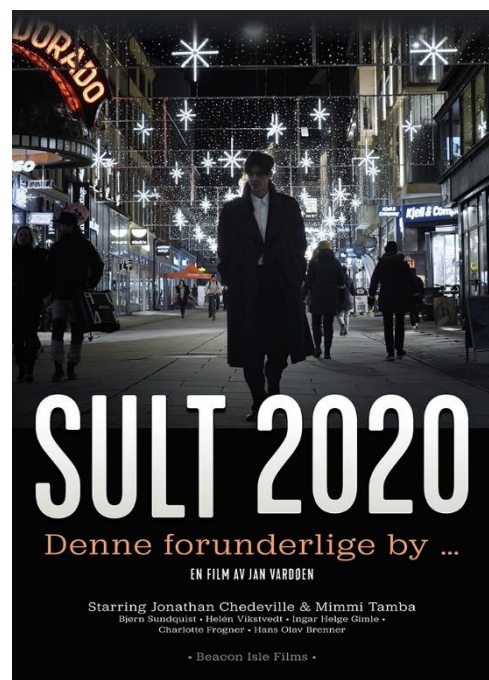
Boka er lettlesen og finst kanskje på eit bibliotek nær deg?

Jan Vardøens nye film *Sult2020*

Etter en rekke førpremierer landet rundt fikk Jan Vardøens *Sult2020* sin offisielle premiere på kino 10. november. To aktualiserende grep fra regissørens side er å legge handlinga til pandemiåret 2020 og å la helten være bildekunstner istedenfor skrivende menneske. Filmen får blandet mottakelse. Vi gjengir her kort to: *Aftenposten* (13.11.23) gir terningkast 3, og synes den er for lite radikal og for mye sentimental. Altså for lite Hamsun.

Fotograferingen er for amatørmessig og flat, musikken utfordrer ikke, og budskapet ender i en

slags tam sosialrealisme med et humanistisk syn på fattigdom. Hovedpersonen (spilt av Jonathan Chedeville) og de øvrige sentrale karakterer får ros: Skuespillet holder

mål og får fram svingningene mellom stolthet, sinne, forvirring, forakt og sjarm. Filmen har sine gripende øyeblikk.

Morgenbladet (nr 44/23) synes kraften og nerven blir borte når man ikke kjøper konflikten med at man kan sulte slik i 2020. Men det Vardøen lykkes med, er å formidle Hamsuns humor og fascinasjon for irrasjonalitet, og det er «Jevn humring i salen». Også *Morgenbladet* opplever det filmtekniske håndverket som middelmådig.

Hamsun-Nytt har også sett filmen. Kort oppsummert er inntrykket at den mangler modernismen til Hamsun. Både «det ubevisste sjelelivet» og det loop-aktige ved selve komposisjonen som er så særegent ved boka er utelatt. Filmen er også overtydelig i nøkkelscener. Det som er til stede og godt løst, er en vedvarende rastløshet og inntrykket av byen som labyrintisk. For dagens yngre seere kan Vardøens film likevel ha sin misjon. Den blir nok en mer tilgjengelig filmstøtte til lesing av *Sult* enn Henning Carlsens film fra 1966 har vist seg å være i norske klasserom.

Fra Hamsun-Selskapets bildesamling: Håkon Gullvåg

Av: Alf-Einar Øien

I vårt desembernummer av *Hamsun-Nytt* presenterer vi leserne for to Hamsun-portretter i Selskapets eie laget av billedkunstneren Håkon Gullvåg (1959 -). Han var hovedutstiller under Hamsundagene på Hamarøy i 1996, og er kjent blant annet for egenartede portretter og bilder med fantasifulle scenarier.

Gullvåg har illustrert Hamsuns *Pan*. Selskapets to portretter fra den ble kjøpt inn som del av en anonym pengegave på kr 32 000. Gaven var i sin tid beregnet til utsmykking av gården Skogheim som et Hamsunsenter. For øvrig var Håkon Gullvåg en av 27 store kulturpersonligheter som i 2005 skrev under på et opprop til daværende kulturminister Valgerd Svarstad Haugland om snarest å realisere et nasjonalt Hamsunsenter på Hamarøy.

Pan op.22

Av: Alf-Einar Øien

I en musikkanmeldelse fra september 2023 i *Dag og Tid* tar Sjur Haga Bringeland for seg Kristiansand Symfoniorkesters innspilling av det symfoniske verket *Pan op. 22*. Det er komponert av mosjøværingen David Monrad Johansen (1888-1974), og ble skrevet i 1939 til Knut Hamsuns 80-årsdag. Han beklager at han først nå er blitt klar over denne innspillingen, siden den ble gjort alt i 2020.

David Monrad Johansen

Bringeland trekker fram at komponisten kjente godt til den «nordlandssomrens evige dag» som løytnant Glahn svermet for og Knut Hamsun beskriver i romanen. «Det er den naturlyriske *stemninga* snarare enn *handlinga* i romanen komponisten penslar ut i tonar (...) verkets styrke er den fargerikt impresjonistiske orkestreringa (vedunderleg bruk av horn i opninga, med ekko i solofiolinen og treblåsarane) og den stringente forma». Hele artikkelen kan lyttes til i Dag og tid-appen eller på dagogtid.no. Artikkelens tittel er **Fargerik Pan**.

Verket *Pan op. 22* fra 1939 var bestilt av NRK som gave til Knut Hamsuns 80-årsdag. Hamsun og Monrad Johansens liv har visse likhetstrekk. Begge hadde en oppvekst i Nordland og bar med seg inntrykk derfra. Begge “snublet” politisk i krigsårene 1940 – 1945. Mens det er uklart om Hamsun var medlem i NS, meldte Johansen seg inn. I 1946 ble han dømt til bot og 5 ½ års tvangsarbeid i landssvikoppgjøret (reduisert til 4 år og bortfalt bot etter anke og ny behandling). Men der forfatteren i egen samtid ble både dømt og fordømt, reiste komponisten seg igjen etter dom og straff, ikke minst takket være gode kunstnervenner. Verkene hans ble på nytt spilt offentlig, og han kom tilbake som både komponist og skribent.

For den som ønsker å vite mer, ligger det en lengre versjon av denne artikkelen på hamsun-selskapet.no. Der kan du bl.a. lese om hvordan Hamsun reagerte på den musikalske gaven fra Johansen i 1939.

Føljetongen om strømmefordraget på Hamsunsenteret 7.9.23

For dem som ikke fulgte direktesendingen av foredraget og samtalen med teatersjef Hansen ved Trøndelag teater om å dramatisere *Markens Grøde* i vår tid, ble det først lovet at det skulle legges ut en lenke i etterkant slik kunne man se foredrag og samtale i ro og mak seinere. Etter mye fram og tilbake for Hamsunsenteret med å få på plass alle rettigheter til å dele ulike kunstneriske åndsverk som ses og høres i opptaket, blir konklusjonen at det er for arbeidskrevende og/eller dyrt å tilfredsstille alle krav knyttet til opphavsrett. Det er bare å beklage.

Som et plaster på såret har teatersjef Hansen delt manuset sitt med oss. Derfor er det mulig å selv lese den interessante innledningen hun holdt om valget som ble tatt om å dramatisere *Markens Grøde* på et teater som var

erklært Hamsun-fri sone. Hansens manus ligger vedlagt som eget dokument til alle medlemmer som har fått Hamsun-Nytt på e-post i desember 2023.

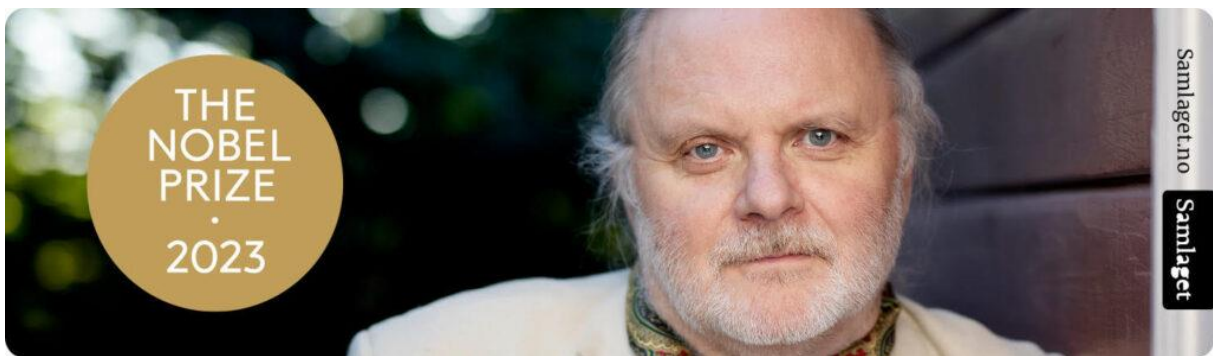
Gratulerer med Nobelprisen, Fosse!

Av Knut Michelsen

Hamsun-selskapet gratulerer Jon Fosse med Nobelprisen i litteratur for 2023. Han er den fjerde i rekken av norske vinnere: Bjørnson, Hamsun, Undset og Fosse. Flere mener prisen også er viktig fordi den gikk til en nynorsk-forfatter. Hamsun på sin side spredte selv forestillingen om at han var imot nynorsk, eller landsmål som det ble det kalt fram til 1929. Det var Hamsun nok også, ideologisk sett. Men i praksis er det få forfattere som fornorsket språket sitt så grundig som nettopp ham når den nødvendige veien fra dansk til norsk skulle tråkkes opp. Hamsun utviklet fra og med romanen *Sværmere* i 1904 et språk «ravgalt inntil kunst», en dialektal vending med

dansk-norsk i bunn, ispedd «grovt krambodspråk», elleville at-setninger, indirekte tale og overdrivelser. Mange har forsøkt å kopiere ham – ingen har lyktes.

Hamsun-Selskapet har imidlertid lyktes med å få et intervju med Fosse! Hele intervjuet står å lese på hamsun-selskapet-no, men noen høydepunkter deles her:

– *Hva slags forhold har Fosse til Hamsun?*

Eg er svært oppteken av diktinga til Hamsun. Bøker av han var mellom det første eg las, og dei gjorde stort inntrykk på meg, til dømes *Sværmere*, som eg las i tenåra. Sidan har eg igjen og igjen vendt attende til Hamsun, han er nok den diktaren eg oftast har vendt attende til. Eg har ikkje lese alt, men mykje, det meste han skreiv.

– *Finnes det biografiske «sammenfall» eller paralleller mellom dere to som diktere – slit og strev for å bli anerkjent, for eksempel, å ha troen på seg selv?*

Anten andre har hatt det eller ikkje; eg har alltid hatt tru på meg sjølv som diktar. Og dei første bøkene mine fekk svært dårleg mottaking. Som person har det stått dårlegare til med sjølvtiliten.

– *Hamsun sa om Nobelprisen (sånn omtrent) at ” ingenting endres ved at jeg har fått prisen, Marie “. Hva mener Fosse om det å få denne høythengende litterære prisen?*

Eg har sagt omtrent det same! Utan at eg var klar over at Hamsun hadde sagt det. Men eg meiner det altså: Eg kjem til å vera den eg er og til å skriva som før sjølv om eg no er nobelprisvinnar.

– *Noen spesielle Hamsun-bøker Fosse vil nevne?*

Sult. Mysterier. Vandrar-trilogien. Og kanskje best av alle: *På gjengrodde stier.* Men eg har hatt glede av alle Hamsun-bøkene eg har lese.

– *Er også romanen Sult grunnboka i europeisk litteratur for Jon Fosse?*

Ja. Den og *Mysterier* er fundamentale bøker for den modernistiske tradisjonen, som eg vel sjølv skriv i.

– *Er Fosse påvirket av Hamsuns litterære språk?*

Hamsuns språk er uforklinkeleg. Det er gjennommusikalsk. Eg trur også eg skriv musikalsk. Men nokon direkte påverknad er det kanskje ikkje, sidan eg skriv ein noko tradisjonell nynorsk og Hamsun har eit slags riksmål i botn av det han skriv, rett nok påverka av dialekt og diverse norvagismar, men høgst truleg er det snakk om ein indirekte påverknad, for å seia det slik.

– *At fyren er omtrent helt uten skolegang, er jo litt av et under. Men som Schopenhauer sier: mange kloke folk har lest seg til idioter?*

Han var i alle fall slett ingen kunnskapslaus diktar, så han må ha lese ein god del.

Leve vel! Jon

Ny filmatisering av *Markens Grøde*

Hans Petter Moland

Regissør Hans Petter Moland skal filmatisere Hamsuns *Markens grøde* (1917). Filmen får 17,5 millioner kroner i produksjonstilskudd fra Norsk filminstitutt. Moland har også stått for manus.

Filmkonsulent Tom Gulbrandsen fra Norsk filminstitutt innstilte i oktober filmen til tilskudd, og uttaler på instituttets hjemmeside at Moland har potensial til å lage den definitive filmatiseringen av Hamsuns roman med fokus på kjærlighetshistorien

til karakterene Isak og Inger. Filmen vil i hovedsak basere seg på den første delen av romanen, der Isak og Inger bygger opp gården Sellanraa fra ingenting.

Filmen skal produseres av selskapet 4 ½ ved Håkon Øverås. Totalbudsjettet er på 52 millioner kroner. Øverås og Moland samarbeidet også om produksjonen av den

prisbelønte filmen *Ut og stjele hester* fra 2019, som mottok en sølvbjørn i hovedkonkurransen på filmfestivalen i Berlin samme år. Øverås sier selv at *Markens grøde* blir viktig film som også reflekterer vår tid. Han skryter av et sjeldent fint manus og at det blir en spennende og poetisk film farget av stemninger fra romanen alt det innebærer; kjærlighet, drama, nød, vold og overlevelse. Øverås lover en episk storfilm. Det er foreløpig ikke kommet ut noen tidspunkt når filmen er tenkt ferdigstilt, men vi vil følge dette opp videre i Hamsun-Nytt.

«Den kontroversielle Hamsun» på Hamsunsenteret fra 15. mars!

Hamsunsenterets storsatsing i 5. etasje begynner å ta form. Nedrigging av den gamle utstillinga er i gang, og det vil være byggeaktivitet i tårnet på Presteid til midten av mars. Den nye utstillinga heter «Den kontroversielle Hamsun» og synliggjør hvordan dikteren var kontroversiell i litteraturen og gjennom hele livet.

Ny utstilling på Hamsunsenteret. Foto: Torsteinsen design

- Et eget område i 5. etasje vil ha midlertidige utstillinger slik vi kan være dynamiske og hele tiden oppdatere, utvikle og fornye dokumentasjonsstoff og kunstnerisk innhold, sier fagansvarlig for utstillingen, Alvhild Dvergsdal. – Det er et viktig mål å la mange stemmer og perspektiver på Hamsun komme til uttrykk. Blant annet skjer det ved videopresentasjonene som skal få en sentral plass i etasjen. Vi har invitert

fagpersoner som har ulike profilerte og nye synspunkt på Hamsun og forfatterskapet til å formidle dem i korte videofilmer. Publikum kan få innblikk i spørsmål knyttet til samiske perspektiver, nobelprisromanen *Markens grøde*, Hamsuns personlighet og synspunkter. Nåværende videopresentasjoner, som har stått i over ti år, har vært veldig populære. Nå ønsker vi nye samt flere kvinnelige stemmer.

Åpningshelga starter med et faglig program fredag 15. mars klokka 11. En rekke Hamsun-forskere vil gjennom korte innlegg se på grunnleggende spørsmål rundt den kontroversielle Hamsun: Hva vil det si å ha glede av å lese Hamsuns bøker? Hva handler apologibegrepet i Hamsun-forskninga om? Hva med moralspørsmål i Hamsuns litterære universer? Alle innlegg vil få en bestilt respons, og vi åpner for dialog med publikum. En panelsamtale avrunder Hamsun-drøftingene, og ett av spørsmålene da er hva det innebærer å være et nasjonalt, litterært senter: Hvorfor og hvordan forvalte kontroversiell kulturarv? Det faglige programmet avsluttes med at filmregissør Hans Petter Moland forteller om planene for filmatisering av *Markens grøde*. (Et lite forbehold fra hans side om deltagelse). Fredagskvelden inviterer vi dessuten til Hamsunsenterets litterære festmåltid med kulturopplevelser underveis.

Lørdag 16. mars er den offisielle utstillingsåpninga med mye festivitas. Fagansvarlige og bidragsytere til utstillinga vil være til stede og tilgjengelig for spørsmål. På kvelden inviteres alle til tårnfest. Søndag: Fri vandring i utstillinga for alle interesserte.

Utstillinga «Den kontroversielle Hamsun» og åpningsarrangementene inngår i programmet til kulturbyåret Bodø2024. Utstillinga er finansiert med midler fra Bodø2024, Fritt Ord og Nordlandsmuseet. Program med påmelding kommer. Vi håper mange av Hamsun-Selskapets medlemmer finner veien til Hamarøy i løpet av våren og sommeren!

Hamsundagene 2024

Festivalen har i 2024 tittelen «Drama & Livets spill» og tar plass 4.-10. august, med størst litterært fokus 8.-10. august. Hamsun-Selskapet vil være på plass de tre siste dagene og bidra inn bl.a. på foredragssiden og med minst én sosial post. Årsmøtet vårt avholdes også 8. eller 9. august. Hamsundagene har foreløpige sluppet noen nyheter om programmet, og flere vil komme utover våren. Se hamsundagene.no.

Fotokunstner Martin Losvik

Der ikke annet skribentnavn er oppgitt, er tekstene forfattet av en av redaktørene for Hamsun-Nytt: Truls Nilsen og Hege Faust

Hamsun-Selskapet er en av Norges største litterære foreninger.

For spørsmål vedr. medlemskap, bøker i Skriftserien med mer, kontakt oss på e-post: polden@hamsun-selskapet.no eller ring/send sms: 95085285.

Hjemmeside: hamsun-selskapet.no

Har du tips til sak som kan passe i Hamsun-Nytt eller på vår hjemmeside, ikke nøl med å ta kontakt med en i Selskapets styre:

Hege Faust, Lillestrøm (leder), tlf. 95085285 (hege.f Faust@gmail.com)

Truls Nilsen, Senja (nestleder) (truls.nilsen@mtmu.no)

Terje Øien, Hamarøy (styremedlem) (terje.oien@hamaroy.kommune.no)

Varaer:

1: Nils M. Knutsen, Tromsø (nils.magne.knutsen@me.com),

2: Torstein Garmo, Lom

3: Knut Michelsen, Ås